

HE 71/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi osakeyhtiölain 18 luvun ja kauppakamarilain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi osakeyhtiölakia ja kauppakamarilakia. Muutoksia ehdotetaan vähemmistöosakkeenomistajien osakkeiden lunastusmenettelyyn. Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan kokoonpanoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että lautakuntaan valitaan vähintään yksi jäsen sijoittajia edustavan järjestön ehdotuksesta. Lunastusmenettelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että lunastuslautakunnan ei tarvitse hakea uskottua miestä käräjäoikeudelta, jos se ei ole välttämätöntä vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojan kannalta. Lisäk-

si ehdotetaan muutettavaksi säännöksiä lunastusmenettelyn vireilletulosta ja lunastushinnan koron alkamisajankohdasta, valitusoikeudesta välimiesten ja uskotun valintaa koskevaan päätökseen ja uskotun miehen oikeudesta valittaa välitystuomiosta sekä välimiesten tekemiä lunastuspäätöksiä koskevien valitusten keskittämisestä yhteen käräjäoikeuteen lunastusmenettelyn tehostamiseksi ja osakkeenomistajien oikeussuojan parantamiseksi.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
1.1.1 Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan kokoonpano ja kustannukset.....	4
1.1.2 Välimiesten määrääminen, uskotun miehen hakeminen ja välimiesmenettelyn vireilletulo	4
1.1.3 Välimiesmenettely ja välitystuomiota koskeva muutoksenhaku	5
1.1.3.1 Lainsäädäntö.....	5
1.1.3.2 Hakemusasioiden määrä ja käsittelyaikojen pituus käräjäoikeuksissa	6
1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	7
1.2.1 Välimiehen määrääminen, uskotun miehen hakeminen ja välimiesmenettelyn vireilletulo	7
Euroopan unioni	7
Tanska	7
Norja.....	7
Ruotsi	7
1.2.2 Välitystuomiota koskeva muutoksenhaku.....	8
Tanska	8
Norja.....	8
Ruotsi	9
1.3 Nykytilan arviointi	9
1.3.1 Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan kokoonpano ja kustannukset.....	9
1.3.2 Kohdeyhtiön asema lunastusmenettelyssä, vireilletulo ja lunastushinnalle laskettava korko.....	10
1.3.3 Välimiesten määrääminen ja uskotun miehen hakeminen	10
1.3.4 Välitystuomiota koskeva muutoksenhaku.....	13
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA PÄÄASIAALLISET EHDOTUKSET	14
2.1 Esityksen tavoitteet	14
2.2 Pääasialliset muutosehdotukset	14
3 MUUT VALMISTELUSSA ESILLÄ OLLEET ASIAT.....	15
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	16
4.1 Taloudelliset vaikutukset	16
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	17
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	17
5 ASIAN VALMISTELU	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	19
1 OSAKEYHTIÖLAKI	19
18 luku Vähemmistöosakkeiden lunastaminen	19
2 KAUPPAKAMARILAKI.....	20
3 VOIMAANTULO.....	20
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	20
LAKIEHDOTUKSET	21
1. Laki osakeyhtiölain 18 luvun muuttamisesta	21
2. Laki kauppakamarilain 5 ja 6 §:n muuttamisesta	23
LIITE	24

RINNAKKAISTEKSTIT	24
1. Laki osakeyhtiölain 18 luvun muuttamisesta	24
2. Laki kauppakamarilain 5 ja 6 §:n muuttamisesta	27
LIITTEET	29

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

1.1.1 Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan kokoonpano ja kustannukset

Kauppakamarilain (878/2002) 5 §:n 1 momentin mukaan Keskuskauppakamarin valtuuskunta asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan lunastuslautakunnan, jonka tehtävänä on määrätä välimiehet ja hakea uskotun miehen määräämisiä osakeyhtiölaissa (624/2006) erikseen säädetyissä lunastustilanteissa.

Lunastuslautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään viisi ja enintään seitsemän muuta jäsentä, joiden tulee olla yleistä luottamusta nauttivia ja elinkeinoelämää tuntevia henkilöitä. Puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä kahden jäsenen on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, joista kahdella tulee olla kelpoisuus tuomarin virkaan (kauppakamarilain 5 §:n 2 momentti).

Keskuskauppakamari vastaa lunastuslautakunnan kustannuksista ja vahvistaa lautakunnan puheenjohtajan ja muiden jäsenten palkkioiden perusteet. Keskuskauppakamarilla on oikeus periä välimiesmenettelyn hakijalta maksu välimiesten asettamisesta ja uskotun miehen määräämisen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista (kauppakamarilain 6 §:n 2 momentti). Käytännössä lunastuslautakunta velvoittaa lunastajan maksamaan nämä kulut osakeyhtiölain 18 luvun 8 §:n erityissäännöksen perusteella myös silloin, kun hakijana on vähemmistöosakkeenomistaja.

1.1.2 Välimiesten määrääminen, uskotun miehen hakeminen ja välimiesmenettelyn viireilletulo

Vähemmistöosakkeiden lunastamista varten Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta valitsee asianosaisen hakemuksesta tarpeellisen määrän puolueettomia ja riippumattomia välimiehiä, joilla on tehtävän vaatima asian-

tuntemus, ja määrää välimiesten puheenjohtajan, jos välimiehiä valitaan useita. Hakemuksessa on yksilöitävä hakijan lunastusta koskeva vaatimus perusteineen (osakeyhtiölain 18 luvun 4 §:n 1 momentti). Lain esitöiden mukaan välimiesten puolueettomuutta ja riippumattomuutta koskevat vaatimukset seuraavat myös välimiesmenettelystä annetun laista (967/1992) (HE 109/2005 vp, s. 169).

Lakisääteinen välimiesmenettely tulee viireille, kun hakemus tai sen jäljennös annetaan tiedoksi vastapuolelle. Jos tiedoksianto tapahtuu osakeyhtiölain 18 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla vähemmistöosakkaiden sijaan uskotulle miehelle, menettely tulee lain mukaan viireille, kun hakemusta koskeva ilmoitus annetaan tiedoksi ja julkaistaan virallisessa lehdessä (osakeyhtiölain 18 luvun 4 §:n 2 momentti). Oikeuskirjallisuuden (Airaksinen—Pulkkinen—

Rasinaho, Osakeyhtiölaki II, 2010, s. 567) mukaan on mahdollista, että lunastusmenettely tulee viireille eri vähemmistöosakkeenomistajia kohtaan eri aikaan. Lunastushinnalle on maksettava korkoa välimiesmenettelyn viireilletulon jälkeiseltä ajalta korkolain 12 §:ssä tarkoitetun kulloinkin voimassa olevan viitekoron mukaisesti (osakeyhtiölain 18 luvun 7 §:n 1 momentti). Voimassa olevan lain sanamuodosta ei ilmene, kuka lunastussäännöksissä mainituista tahoista — hakijana oleva enemmistö- tai vähemmistöosakkeenomistaja, kohdeyhtiö tai uskottu mies — on velvollinen ilmoittamaan hakemuksesta muille osakkeenomistajille ja julkaisemaan sen Virallisessa lehdessä. Käytännössä ainakin hakemuksen julkaisemisesta on huolehtinut lunastusta vaativa enemmistöosakas, joka voi tällöin viivyttellä julkaisemista sillä seurauksella, että koron kertyminen hänen maksettavakseen tulevalle lunastushinnalle lykätty vastaavasti.

Välimiesten valitsemista koskevan hakemuksen saatuaan lunastuslautakunnan on haettava tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä valvomaan vähemmistöosakkeenomistajien etua välimiesmenettelyssä, jollei-

vät kaikki asianosaiset ole ilmoittaneet pitävänsä uskotun miehen määräämistä tarpeettomana. Käräjäoikeus voi määrätä uskotun miehen vähemmistöosakkeenomistajia kuulematta. Uskotun miehen määräys merkitään kaupparekisteriin (osakeyhtiölain 18 luvun 5 §:n 1 momentti). Lunastuslautakunnan ei tarvitse oma-aloitteisesti selvittää sitä, pitäävätkö asianosaiset uskotun miehen määräämistä tarpeettomana. Käytännössä lunastaja voi liittää hakemukseen muiden asianosaisten kirjalliset ilmoitukset siitä, ettei uskotun miehen määrääminen ole tarpeen. Jos vähemmistöosakkeenomistajia on paljon, tällaisten ilmoitusten saaminen ei ole käytännössä mahdollista. Jos ilmoitusta ei ole saatu kaikilta asianosaisilta, lunastuslautakunta tekee uskotun miehen määräämistä koskevan hakemuksen käräjäoikeudelle. Hakemus on yleensä tehtävä viipymättä välimiesmenettelyä koskevan hakemuksen saavuttua. Velvollisuus uskotun miehen määräyksen hakemiseen koskee myös sellaista lunastusmenettelyä, jossa vähemmistöosakkeenomistaja vaatii lunastamista, jos asianosaiset eivät muuhun suostu (HE 109/2005 vp, s. 170—171).

Käytännössä lunastuslautakunta hakee uskotun miehen määräämistä keskimäärin viikon kuluessa välimiesten valitsemista koskevan hakemuksen saapumisesta, tuomioistuin määrää uskotun miehen keskimäärin kahdeksan päivän kuluessa uskottua miestä koskevan hakemuksen saapumisesta ja välimiesten hakemista koskeva hakemus ja uskotun miehen määräämistä koskeva ilmoitus annetaan yleensä tiedoksi keskimäärin viikon kuluessa uskotun miehen määräämisestä vastapuolille, joilla on kaksi viikkoa aikaa vastata ennen kuin välimies tai välimiehet asetetaan. Käytännössä välimiesmenettely tulee siten yleensä vireille noin 3—4 viikon kuluessa siitä, kun lunastuslautakunta saa välimiesten määräämistä koskevan hakemuksen.

Keskuskaupakamarin tietojen mukaan uuden osakeyhtiölain aikana on tehty 63 uskotun miehen määräämistä koskevaa hakemusta (helmikuu 2013). Näistä 16 on koskenut julkista osakeyhtiötä ja 1 eurooppayhtiötä. Käytännössä käräjäoikeus on aina antanut uskottua miestä koskevan määräyksen (Liite 1).

Tapauksista 16 on käsitelty Helsingin käräjäoikeudessa, 5 Tampereen, Turun ja Vaasan käräjäoikeudessa kussakin, 4 Ahvenanmaan käräjäoikeudessa, 3 Lahden, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa kussakin, 2 Espoon ja Oulun käräjäoikeudessa kummassakin sekä 1 Etelä-Karjalan, Kuopion, Pohjanmaan ja Satakunnan käräjäoikeudessa kussakin. Tapauskohtainen menettely kestoa, joka alkaa Keskuskaupakamarin välityslautakunnan hakemuksen tekemisestä ja päättyy käräjäoikeuden tekemään päätökseen, on lähes säännönmukaisesti enintään 20 päivää (Liite 2).

1.1.3 Välimiesmenettely ja välitystuomiota koskeva muutoksenhaku

1.1.3.1 Lainsäädäntö

Lunastusoikeutta ja lunastushinnan määrää koskevat erimielisyydet on annettava välimiesten ratkaistavaksi siten kuin osakeyhtiölain 18 luvussa säädetään. Tässä lakisäätöissä välimiesmenettelyssä noudatetaan soveltuvien osin välimiesmenettelystä annettua lakia siltä osin kuin 18 luvun säännöksistä ei muuta johdu (osakeyhtiölain 18 luvun 3 §). Käytännössä välimiehet ovat viittaussäännöksen perusteella antaneet vähemmistöosakkeenomistajille ohjausta menettelykysymyksissä, jos ovat havainneet, ettei vähemmistöosakkeenomistajilla ole ollut avustajaa ja että menettelykysymykset ovat olleet heille epäselviä. Osakeyhtiölain 18 luvun 7 §:stä seuraa lisäksi välimiesten velvollisuus vahvistaa osakkeen käypä arvo, mistä johtuu velvollisuus ainakin jossakin määrin hankkia arvon määrittämisessä tarvittavia selvityksiä. Mikäli asianosaiset eivät ole esittäneet riittäviä selvityksiä arvon määräämiseksi, käytännössä välimiehet ovat voineet kehottaa asianosaisia esittämään välimiehen tarpeelliseksi katsomia selvityksiä. Viime kädessä selvitykset on hankittava itsenäisesti.

Välitystuomioon tyytymätön asianosainen voi hakea siihen muutosta valittamalla yhtiön kotipaikan käräjäoikeuteen. Valituskirjelmä, johon on liitettävä jäljennös välitystuomiosta, on toimitettava käräjäoikeuteen viimeistään 60 päivän kuluttua välitystuomion rekiste-

röimisestä (osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n 1 momentti).

Valituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren (4/1734, jäljempänä myös OK) 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä. Käräjäoikeus on esimerkiksi lähtökohteisesti toimivaltainen kokoonpanossa, jossa on vain puheenjohtaja (OK 2 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohta). Käytännössä näitä lunastusriitoja on kuitenkin yleensä käsitelty suurimmissa käräjäoikeuksissa kolmen tuomarin kokoonpanoissa. Käräjäoikeus ei voi myöskään antaa välitystuomiota koskevassa valitusasiassa yksipuolista tuomiota (HE 109/2005 vp, s. 176). Osakeyhtiölain 24 luvun 2 §:n vastakohtaistulkinnan perusteella välitystuomiota koskevaa valitusta ei yleensä käsitellä tuomioistuimessa kiireellisenä asiana. Hyvin poikkeuksellisesti ja yksittäisessä asiassa OK 19 luvun 1 §:n nojalla käräjäoikeus voi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että asia määrätään kiireelliseksi, jos asian käsittelemiselle ennen muita asioita on erityisen painava syy ottaen huomioon oikeudenkäynnin kesto, asian laatu ja merkitys asianosaiselle sekä muut perusteet kiireelliseksi määräämiselle.

Käräjäoikeuden päätökseen lunastusriita-asiassa saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Haettaessa muutosta noudatetaan soveltuvin osin niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemässä asiassa. Mitä hovioikeudesta säädetään, koskee tällöin käräjäoikeutta (osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n 2 momentti).

Muutoksenhakua käräjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen on perusteltu sillä, että neliportainen oikeudenkäyntimenettely olisi lunastusoikeutta ja lunastushinnan määrää koskevissa asioissa tarpeettoman raskas ja riidan kestoa pidentävä (HE 109/2005 vp, s. 33).

Osakeyhtiölaissa säädetty muutoksenhakumahdollisuus ei kuitenkaan rajoita asianosaisen oikeutta nostaa kannetta välitystuomion kumoamiseksi tai sen julistamiseksi mitättömäksi siten kuin välimiesmenettelystä

annetussa laissa säädetään (50 §:n 1 momentti).

Korkein oikeus on ottanut ratkaisussaan KKO 2010:30 kantaa siihen, voidaanko osakeyhtiölain mukaisessa menettelyssä käsitellä asia, jossa osakeyhtiölaissa tarkoitettujen muutoksenhakuperusteiden lisäksi vedotaan myös välimiesmenettelystä annetun lain pättemättömyys- ja mitättömyysperusteisiin. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:ssä tarkoitettulla tuomioistuimella on toimivalta tutkia välitystuomion pysyvyys myös välimiesmenettelystä annetun lain mukaisella mitättömyys- tai kumoamisperusteella, mikäli asia on pantu vireille osakeyhtiölaissa säädettyssä määräajassa.

1.1.3.2 Hakemusasioiden määrä ja käsittelyaikojen pituus käräjäoikeuksissa

Ehdotuksen valmistelun yhteydessä suurimmilta käräjäoikeuksilta kysyttiin vuosina 2006—2010 käsiteltävänä olleiden osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n perustuneiden muutoksenhakusasioiden määriä ja käsittelyaikoja. Helsingin käräjäoikeuteen tuli vuosittain 1—2 valitusta ja muihin käräjäoikeuksiin yhteensä 0—2 valitusta. Valitusasioiden käsittely oli kestänyt 2—10 kuukautta. Käytävissä ei ole kattavia yksityiskohtaisia tietoja käsittelyajoista käräjäoikeuksittain, koska osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n asiat rekisteröidään yleisluokkaan tuomioistuinten tietojärjestelmässä eikä suuntaa-antavan kyselyn yhteydessä tuomioistuimia ole pyydetty seuloamaan tapauksia järjestelmästä käsin. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että lunastusoikeutta ja lunastushinnan määrää koskevan erimielisyyden johdosta annettuja välitystuomioita koskevia valituksia tulee vähän käräjäoikeuksien käsiteltäväksi.

Myös vapaaehtoisessa välimiesmenettelyssä annettuihin välitystuomioihin liittyviä asioita tulee vähän käräjäoikeuksiin. Esimerkiksi vuonna 2010 ratkaistiin kaikissa maan käräjäoikeuksissa yhteensä 15 välitystuomion täytäntöönpanoon liittyvää juttua, joista kahdeksan ratkaistiin Helsingin hovioikeuspiirissä.

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaisten ja EU:n lainsäädäntö

1.2.1 Välimiehen määrääminen, uskotun miehen hakeminen ja välimiesmenettelyn viireilletulo

Euroopan unioni

Euroopan unionin yhtiölainsäädännössä ei säädetä vähemmistöosakkeenomistajien osakkeiden lunastamisesta.

Tanska

Tanskan yhtiölaissa (lov nr. 470 af 12. juni 2009 om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven)) säädetään enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa yhtiön osakkeista omistavan ja vastaavan osuuden äänistä omaavan osakkeenomistajan oikeudesta vähemmistöosakkeiden lunastamiseen (selskabsloven 70 §:n 1 momentti). Jos yhtiöjärjestyksessä ei määrätä lunastushinnan laskemisperusteista ja osapuolet eivät ole lunastushinnasta yksimielisiä, osakkeiden lunastushinnan määrää yhtiön kotipaikan alioikeuden tehtävään nimittämä välimies (selskabsloven 70 §:n 2 momentti). Tanskan yhtiölaissa ei säädetä vähemmistöosakkeenomistajia edustavasta uskotusta miehestä tai vastaavasta edustajasta eikä välimiesmenettelyn viireilletulosta.

Tanskan yhtiölaissa ei ole erityissäännöksiä asianosaisen oikeudesta valittaa käräjäoikeuden päätöksestä, joten päätöksestä valittamiseen sovelletaan yleisiä säännöksiä.

Norja

Norjan yksityistä ja julkista osakeyhtiöitä koskevien lakien (Lov om aksjeselskaper, 1997—06—13 nr 44 (aksjeloven) 4—26(1) § ja Lov om allmennaksjeselskaper, 1997—06—13 nr 45, (allmennaksjeloven) 4—25(1) §) samanlaisten vähemmistöosakkeiden lunastamista koskevien säännösten mukaan yhdeksän kymmenesosaa tai enemmän tytäryhtiön osakkeista omistavalla ja vastaavan äänimäärän omaavalla emoyhtiöllä on oikeus lunastaa tytäryhtiön loput osakkeet. Osakkeiden lunastushinta määrätään lakisäänteissä välimiesmenettelyssä (norjaksi:

skjønn), elleivät osapuolet ole yksimielisiä asiasta tai ellei enemmistöosakkeenomistajan lunastustarjousta hyväksytä (aksjeloven 4—26(2) §, allmennaksjeloven 4—25(2) §).

Norjan osakeyhtiötä koskevissa laeissa ei säädetä vähemmistöosakkeenomistajia edustavasta uskotusta miehestä tai vastaavasta edustajasta. Norjan osakeyhtiölaeissa ei säädetä myöskään välimiesmenettelyn viireilletulosta eikä lunastushinnalle maksettavasta korosta, joten näihin seikkoihin sovelletaan yleisiä säännöksiä.

Norjan välimiesmenettelylain (Lov om skjønn og ekspropriasjonssaker, 1917—06—01 nr 01, (skjønnsprosessloven)) mukaan Norjassa lääninvaltuusto (fylkestinget) nimeää käräjäoikeuksien ja kunnanhallitusten esityksestä ne henkilöt (utvalg ”=otanta”), jotka voidaan valita välimieheksi. Lunastusriitaa varten välimiehen määrää käräjäoikeus tai tuomari (11 §, 12 § ja 14 §:n 1 momentti). Norjan välimiesmenettelylaissa ei säädetä asianosaisen oikeudesta valittaa välimiehen määräämistä koskevasta päätöksestä.

Ruotsi

Ruotsin osakeyhtiölain (aktiebolagslagen, jäljempänä myös SABL, 2005:551) mukaan enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa yhtiön osakkeista omistavalla osakkeenomistajalla on oikeus lunastaa muiden osakkeenomistajien osakkeet. Myös osakkeenomistajalla, jonka osakkeet voidaan lunastaa, on oikeus vaatia osakkeidensa lunastamista (SABL 22 luvun 1 §:n 1 momentti). Lunastusoikeutta tai -velvollisuutta sekä lunastusvastikkeen määrää koskevat riidat ratkaisee kolme välimiestä (SABL 22 luvun 5 §:n 1 momentti). SABL:n lisäksi välimiesmenettelyyn sovelletaan soveltuvin osin Ruotsin välimiesmenettelylakia (lag om skiljeförfarande, 1996:16).

Jos enemmistöosakkeenomistaja vaatii lunastusta eikä asiasta sovita, enemmistöosakkeenomistajan on vaadittava kohdeyhtiön hallitukselta riidan käsittelemistä välimiesmenettelyssä ja nimettävä yksi välimies (SABL 22 luvun 6 §). Toisen välimiehen valitsevat vähemmistöosakkeenomistajat ja kolmannen välimiehen jo valituksi tulleet välimiehet (SABL 22 luvun 7 § ja lag om skil-

jeförfarande 13 §). Jos kaikki osakeluetteloon merkityt osakkeenomistajat, joita kohtaan lunastusvaatimus esitetään, eivät määräajassa ole ilmoittaneet yhteistä välimiestä, yhtiön hallituksen on haettava rekisteriviranomaiselta (Bolagsverket) uskotun miehen määräämistä (SABL 22 luvun 8 §).

Jos asiasta ei sovita, vähemmistöosakkeenomistajan on vaadittava lunastusriidan ratkaisemista välimiesmenettelyssä Ruotsin välimiesmenettelylaissa (lag om skiljeförfarande) säädetyllä tavalla. Välimiesmenettely tulee vireille, kun hakemus annetaan tiedoksi vastapuolelle, jollei muusta ole sovittu (lag om skiljeförfarande 19 §). Vähemmistöosakkeenomistajan aloitteesta käynnistettyyn välimiesmenettelyyn ei sovelleta Ruotsin osakeyhtiölain välimiesten nimittämistä, eikä uskotun miehen määräämistä ja tehtäviä koskevia säännöksiä.

Välimiesmenettely tulee vireille siten, että vähemmistöosakkeenomistajalla on oikeus lunastushinnalle maksettavaan korkolain mukaiseen korkoon siitä päivästä lähtien, jolloin jompikumpi lunastusriidan osapuolista vaatii riidan ratkaisemista välimiesmenettelyssä, ja siihen asti, kun lunastushintaa koskeva tuomio on tullut lainvoimaiseksi (SABL 22 luvun 3 §). Koron laskemisen alkamisajankohtaa ja korkokantaa koskevien säännösten perusteena on se, että lunastusmenettelyn aikana vähemmistöosakkeenomistajan on saatava kohtuullinen korvaus siitä, että he eivät voi sijoittaa lunastushintaa tuona aikana muulla tavalla (Prop. 2004/05:85, s.457).

Rekisteriviranomaisen määräykseen uskotun miehen asettamisesta voi hakea muutosta Tukholman käräjäoikeudelta ja asia on käsiteltävä kiireellisesti (SABL 31 luvun 3 §:n 2 momentti).

Uskotuksi mieheksi voidaan valita tehtävään sopiva henkilö (SABL 22 luvun 9 §). Kelpoisuudesta on erikseen säädetty lisäksi Ruotsin oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 14 §:n 1 momentin 2—6 kohdissa. Uskotun miehen tehtävänä on valita vähemmistöosakkeenomistajien välimies sekä valvoa riidan aikana poissaolevien osakkeenomistajien oikeutta (SABL 22 luvun 10 §).

Hovioikeus voi asianosaisen valituksesta kumota välitystuomion kokonaan tai osittain,

mikäli välimiehet on valittu osapuolten sopimuksen tai välimiesmenettelylain vastaisesti (lag om skiljeförfarande 34 § ja 43 §).

1.2.2 Välitystuomiota koskeva muutoksenhaku

Tanska

Tanskan yhtiölain mukaan välimiehen ratkaisusta voidaan valittaa yhtiön kotipaikan tuomioistuimeen kolmen kuukauden kuluessa välimiehen ratkaisusta (selskabsloven 67 §:n 3 momentti ja 70 §:n 2 momentti). Tanskan oikeudenkäyntilain (lov om rettens pleje, nr. 1053 af 29. oktober 2009) 238 §:n 3 momentin mukaan yhtiön ja osakkeenomistajan välisessä asiassa sekä yhtiön osakkeenomistajien keskinäisessä asiassa kanne voidaan käsitellä yhtiön kotipaikan alioikeudessa.

Alioikeuden siviilioikeudellisesta asiasta koskevasta tuomiosta voidaan valittaa valitusluomioistuimena toimivaan lääninoikeuteen (landsret), jonka tuomiopiirissä alioikeus sijaitsee. Kun valitus koskee siviilioikeudellista asiaa, jonka taloudellinen arvo on enintään 10 000 Tanskan kruunua, valitus edellyttää valituslupaneuvoston suostumusta. Valituslupa voidaan myöntää, kun asia on periaatteellisesti tärkeä tai valitukselle on erityinen syy (oikeudenkäyntilain 368 §). Lääninoikeuden siviilioikeudellisesta asiasta koskevaan tuomioon ei voida lähtökohtaisesti hakea muutosta Tanskan korkeimmalta oikeudelta. Valituslupaneuvosto voi kuitenkin myöntää valitusluvan periaatteellisesti tärkeissä asioissa (oikeudenkäyntilain 371 §).

Norja

Norjan välimiesprosessilaissa (skjønnsprosessloven) säädetään kahdesta eri kokoonpanolla tapahtuvasta menettelystä: oikeudellisesta välimiesmenettelystä, jota johtaa tuomari, sekä välimiesmenettelystä, jota johtaa lääninmies (lensman), vouti tai poliisipäällikkö (välimiesprosessilain 1 §:n 1 momentti). Ensimmäisen asteen muutoksenhakutuomioistuin riippuu alkuperäisen välitystuomioistuimen kokoonpanosta. Lääninmiehen, voudin tai poliisipäällikön johdolla kokoon-

tuneen välitystuomioistuimen asiaa koskevan valituksen käsittelee käräjäoikeus. Oikeudellisen välimiesmenettelyn asiaa koskevan valituksen käsittelee laamannioikeus, joka on Norjassa toisen asteen tuomioistuimen siviili- ja rikosasioissa (välimiesprosessilain 30—34 §).

Ensimmäisen asteen muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisuun voidaan hakea muutosta ratkaisun perusteena olevan oikeuden soveltamisessa olevan virheen (feil i rettsanvendelsen) tai menettelyn perusteella (välimiesprosessilain 38 §). Muutoksenhakuun sovelletaan Norjan siviiliasioiden oikeudenkäynnistä annetun lain (Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven), 2005—06—17 nr 90) 29 ja 30 luvun yleisiä säännöksiä. Ensimmäisen asteen muutoksenhakutuomioistuimena toimineen käräjäoikeuden päätöksestä voidaan valittaa laamannioikeuteen. Asioissa, joiden taloudellinen arvo on enintään 125 000 Norjan kruunua, laamannioikeudelta on saatava valituslupa. Vaihtoehtoisesti muutosta voidaan hakea suoraan Norjan korkeimmalta oikeudelta. Tämä edellyttää valituslupaa asian periaatteellisen tärkeyden tai kiireellisyyden perusteella. Jos korkein oikeus ei tällöin myönnä valituslupaa, asia siirretään laamannioikeuteen. Ensimmäisen asteen muutostuomioistuimena toimineen laamannioikeuden päätöksestä voidaan valittaa Norjan korkeimpaan oikeuteen, mutta valitus edellyttää valituslupaa (tvisteloven 29—1 §, 29—13 §, 30—1 §, 30—2 §).

Ruotsi

Lunastusriidan välitystuomioon tyytymätön osapuoli tai uskottu mies voi hakea muutosta Tukholman käräjäoikeudelta 60 päivän kuluessa siitä, kun hän sai välitystuomiosta alkuperäisen kappaleen tai vahvistetun jäljennöksen. Muutoksenhakuun hovioikeudelta vaaditaan valituslupa (SABL 22 luvun 24 §). Muutoksenhakumahdollisuudesta Ruotsin korkeimmalta oikeudelta ei säädetä SABL:ssa, eikä sitä käsitellä lain esitöissä (vrt. Prop. 2004/05:85, s. 474—475) eikä oikeuskirjallisuudessa. Muutoksenhakuun sovelletaan siten Ruotsin oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalk, 1942:740) yleisiä säännöksiä muutoksenhausta.

gångsbalk, 1942:740) yleisiä säännöksiä muutoksenhausta.

1.3 Nykytilan arviointi

1.3.1 Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan kokoonpano ja kustannukset

Käytännössä Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnassa ei ole sellaista sijoittajia ja vähemmistöosakkeenomistajia edustavien tahojen nimeämää jäsentä, joka on nimetty lunastusriidoissa vähemmistössä olevien osakkeenomistajien ehdotuksesta. Tämän vuoksi on esitetty, että vähemmistöosakkeenomistajien näkökohtia ei otettaisi riittävästi huomioon, kun lunastuslautakunta määrää välimiehen ja hakee uskottua miestä käräjäoikeudelta. Tästä on esitetty seuraavan, että yleensä lunastajana olevalla yrityksellä olisi vähemmistöosakkeenomistajia paremmat mahdollisuudet vaikuttaa lunastuslautakunnan päätöksiin. Näistä syistä on esitetty, etteivät välimiesten ja uskottujen miesten hakemus- ja valintamenettelyt näytä tasapuolisilta.

Tällaiset näkemykset ovat omiaan heikentämään lunastuslautakunnan uskottavuutta ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta, vaikka lautakunnan määräämien välimiesten puolueettomuus ja riippumattomuus sekä uskottujen miesten kyvykkyys hoitaa tehtäviään eivät tosiasiallisesti vaarantuneet. Vaatimukset lunastuslautakunnan puolueettomuudesta ja riippumattomuudesta korostuvat, kun jäljempänä ehdotetaan, että tietyissä tilanteissa lunastuslautakunta voisi päättää olla hakematta vähemmistöosakkaita edustavaa uskottua miestä.

Osakeyhtiölain mukaan lunastaja vastaa lähtökohtaisesti välimiesmenettelyn kustannuksista (osakeyhtiölain 18 luvun 8 §). Kauppakamarilain 6 §:n 2 momentti lunastuslautakunnan kustannusten korvaamisesta poikkeaa osakeyhtiölain erityissäännöksestä, joka koskee osakeyhtiölakiin perustuvan lakisääteisen välimiesmenettelyn vireillepanoa. Käytännössä Keskuskauppakamari ei ole perinyt vähemmistöosakkeenomistajalta maksua välimiesten asettamisesta ja uskotun miehen määräämisen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista silloin, kun vähemmistö-

töosakkeenomistajat ovat hakeneet välimiesmenettelyä.

1.3.2 Kohdeyhtiön asema lunastusmenettelyssä, vireilletulo ja lunastushinnalle laskettava korko

Voimassa olevan lain mukaan kohdeyhtiöllä ei ole periaatteessa mitään tehtäviä eikä oikeuksia lunastusmenettelyssä. Koska osakeyhtiölain yleiset periaatteet koskevat vain kohdeyhtiötä ja sen johtoa, lunastusmenettelyyn liittyviin toimiin, kuten lunastusvaatimuksen saattamiseen muiden osakkaiden tietoon ja uskotun miehen hakemiseen, ei sovelleta lain yleisiä periaatteita esimerkiksi yhtiön johdon huolellisuusvelvollisuudesta ja osakkeenomistajien yhdenvertaisesta kohtelusta.

Käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa lunastajana oleva enemmistöosakkeenomistaja on omalla toiminnallaan viivästyttänyt välimiesten hakemisen ilmoittamista virallisessa lehdessä, ja näin toimien myös lykännyt ilmoituksen julkaisemisesta alkavan lunastushinnan koronmaksuvelvollisuuden alkamista (osakeyhtiölain 18 luvun 7 §:n 1 momentti). Lunastushinnalle laskettavaa korkoa koskevia säännöksiä on tarpeen muuttaa siten, että menettelyn aloittamisen jälkeen lunastaja ei voi omilla toimillaan lykätä tarpeettomasti koron kertymisen alkamista. Käytännössä lunastaja voi luopua lunastusvaatimuksestaan uskotun miehen määräämisen jälkeen ennen välimiesmenettelyn vireille tuloa siten, ettei hän vastaa uskotulle miehelle ja vähemmistöosakkeenomistajalle välimiehen valitsemisesta aiheutuneista kuluista.

Aiemman osakeyhtiölain (734/1978) mukaan lunastusvaatimus tehtiin kohdeyhtiölle, jonka johdon tehtävänä oli ilmoittaa lunastusvaatimuksesta muille osakkeenomistajille ja julkaista vaatimus Virallisessa lehdessä sekä hakea käräjäoikeudelta uskotun miehen määräämistä käräjäoikeudelta (14 luvun 20 §:n 2 ja 3 momentti). Näiden tehtävien hoitamiseen sovellettiin muun muassa yhtiön johdon huolellisuusvelvollisuutta ja osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta koskevia lain yleisiä periaatteita.

1.3.3 Välimiesten määrääminen ja uskotun miehen hakeminen

Välimiehen määrääminen. Lunastuslautakunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että sen nimeämät välimiehet ovat riippumattomia ja puolueettomia. Valinta-oikeuteen sisältyy oikeus ja velvollisuus vaihtaa välimiestä, jos on aihetta olettaa tämän puolueettomuuden ja riippumattomuuden vaarantuneen.

Uskotun miehen hakeminen. Käytännössä on tilanteita, joissa vähemmistöosakkeenomistajilla tai osalla heistä ei ole merkittävää oikeussuojan tarvetta, mutta heiltä ei saada tai ei ole tarkoituksenmukaista hankkia suostumusta siihen, että uskottua miestä ei tarvita. Uskotun miehen hakeminen osakeyhtiölaissa tarkoitettussa lakisääteisessä lunastuksessa voidaan rinnastaa hakemusasiaan, jossa yleisten prosessioikeudellisten periaatteiden ja oikeusapulain (257/2002) 6 §:n mukaan avustajaa ei ilman nimenomaista säännöstä muutoin määrättäisi. Oikeusapulain mukaan oikeusapuun ei kuulu avustaminen yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä hakemusasiassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä (6 §:n 2 momentin 1 kohta). Oikeusapua tuomioistuinkäsittelyssä ei kuitenkaan anneta, jos asialla on hakijalle vähäinen merkitys tai se olisi selvästi tarkoituksetonta verrattuna hakijalle siitä koituvaan hyötyyn (oikeusapulain 7 §).

Osakeyhtiölain voimaantulon jälkeen uskotun miehen määräämistä koskevia hakemuksia on tullut varsin vähän, ja hakemukset on käsitelty nopeasti. On esitetty, että osa hakemuksista on saattanut olla tarpeettomia, jolloin näistä hakemuksista olisi aiheutunut tarpeettomia kustannuksia lunastajalle.

Muiden EU-valtioiden lainsäädännöstä ei ole saatavissa apua asian arviointiin. EU:lla, Tanskalla ja Norjalla ei ole uskotun miehen hakemista koskevaa sääntelyä. Ruotsissa menettely poikkeaa suomalaisesta järjestelystä siten, että Ruotsissa välimiehiä on SABL:n säännöksen perusteella vähintään kolme. Vähemmistöosakkeenomistajat valitsevat taikka viime kädessä rekisteriviranomainen määrää vähemmistöosakkeenomistajille uskotun miehen. Muutosta välimiehen nimittämistä koskevassa asiassa voidaan hakea Tukholman käräjäoikeudelta. Ruotsissa ei ole tietä-

västi säädetty mahdollisuudesta olla nimittämättä vähemmistöosakkeenomistajille uskottua miestä, koska uskotun miehen tehtävänä on nimittää yksi välimiehistä sekä valvoa poissaolevien osakkeenomistajien etua.

Osakeyhtiölakia on tarpeen muuttaa, jotta uskottua miestä ei tarvitse hakea silloin, kun vähemmistöosakkeenomistajilla ei ole sellaista merkittävää oikeussuojan tarvetta, jonka vuoksi näille olisi välttämätöntä nimetä lunastusriidan toisen osapuolen kustantama ulkopuolinen edustaja. Oikeusjärjestyksen yhdenmukaisuuden säilyttämiseksi tällaisen rajoituksen malliksi soveltuvat oikeudenkäyntiavustajia koskevasta lainsäädännöstä ilmenevät periaatteet (oikeusapulaki), hallinto-oikeudelliset seikat (katso jakso 4.2) sekä korkeimman oikeuden aikaisempi oikeudenkäyntiavustajia koskeva ratkaisukäytäntö (esimerkiksi KKO 2001:3, KKO 2002:14 ja KKO 2010:86). Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan tehdessä päätöstä siitä, haetaanko vähemmistöosakkeenomistajille uskottua miestä vai ei, tulee ottaa kokonaisuutena huomioon, kykenevätkö lunastusmenettelyn kohteena olevat osakkeenomistajat ilman avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuaan ja oikeuttaan asian käsittelyssä siten, että heidän oikeusturvansa ja heidän kannaltaan oikeudenmukainen oikeudenkäynti toteutuvat.

Muutoksenhaku välimiehen määräämistä tai uskotun miehen hakemista koskevaan päätökseen. Valmistelussa on harkittu välimiesten valintaa ja uskotun miehen hakematta jättämistä koskevaan päätökseen sovellettavaa valituskieltoa tai -lupaa, josta säädetäisiin osakeyhtiölaissa.

Käytännössä välimiesten valintaa koskevaa lunastuslautakunnan päätöstä ei ole tiettävästi erikseen riitautettu tuomioistuimessa, mutta lunastuslautakunnan määräämiä välimiehiä on saatettu vaihtaa kesken välimiesmenettelyn lunastuslautakunnan päätöksellä. Osakeyhtiölaissa ei säädetä välimiesten valintaa koskevan päätöksen moittimisesta. On kuitenkin esitetty, että lunastuslautakunnan välimiesten valintapäätös olisi riitautettavissa hallinto-oikeudessa.

Valituskielto- tai valituslupamenettelyä harkittaessa on otettava huomioon perustuslain (731/1999) 21 §:n ja Euroopan ihmisoikeus-

sopimuksen (SopS 63/1999) 6 artiklan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevat edellytykset. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei perustuslaissa estetä vähäisten poikkeusten säätämistä muutoksenhakuoikeuteen, kunhan ne eivät muodostu pääsäännöksi eivätkä vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (esimerkiksi PeVL 2/2009 vp; Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 78/2010, s. 140).

Valitusoikeuden tarpeen arviointiin vaikuttaa se, onko viranomaisen päätöksessä kyse henkilön oikeudesta tai velvollisuudesta, onko asianosaisen oikeusturva riittävällä tavalla turvattu, onko asialla suuri taloudellinen merkitys, onko kyseessä yksinkertainen vai monimutkainen oikeudellinen asia, onko asia tulkinnanvarainen vai onko oikeuskäytäntö jo vakiintunut sekä onko kyse vähäisestä poikkeuksesta hallintolainkäyttölain mukaiseen valitusoikeuteen.

Välimiesten määräämistä koskevan lunastuslautakunnan päätöksen edellytyksistä säädetään laissa siten, että välimieheksi määrättävän on oltava puolueeton ja riippumaton eikä asianosaisilla ole ehdotonta oikeutta saada tiettyä henkilöä määrätyksi välimieheksi. Lunastuslautakunnan valintakäytäntö on vakiintunut, sitä ei ole laajasti kyseenalaistettu eikä tiedetä käytännössä esiintyneen mainittavia ongelmia. Määrääminen ei vaikuta peruuttamattomalla tavalla lunastusriidan osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, koska välitystuomiosta voi valittaa yleiseen tuomioistuimeen. Välimiesten henkilöllisyydellä ei ole siten merkittävää vaikutusta asianosaisten taloudellisen edun tai oikeusturvan kannalta. Näistä syistä perustuslaki ja Euroopan ihmisoikeussopimus eivät estä välimiehen valintaa koskevaan lunastuslautakunnan päätökseen sovellettavan valituskiellon säätämistä osakeyhtiölaissa.

Jos lunastuslautakunta päättää hakea uskottua miestä, tällaisesta päätöksestä ei saa hallintolainkäyttölain (586/1996, jäljempänä myös HLL) mukaan valittaa, koska valituskelteisina hallintopäätöksinä ei pidetä sellaisia päätöksiä, joissa viranomaisen tai siihen rinnastuvan päätös tai toimenpide asiassa on asian saattaminen toisen viranomaisen käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi (esim. KHO

2005:38). Siten lunastuslautakunnan päätöstä uskotun miehen määräämisen hakemisesta ei voi riitauttaa hallinto-oikeudessa. Toisaalta, jos lunastuslautakunta voisi päättää, että uskottua miestä ei haeta, tällainen päätös olisi HLL:n mukaan valituskelpoinen, ellei valitusoikeutta rajoiteta lailla.

Uskotun miehen hakemista koskevaan päätökseen sovellettavan valituskiellon oikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon, että uskotun miehen määrääminen tai määräämättä jättäminen ei vaikuta vähemmistöosakkeenomistajan oikeuteen vaatia ja saada käypä hinta lunastettavasta osakkeesta. Tämän vuoksi asiaan ei liity vahvaa perusoikeusliityntää. Käytännössä uskotuiksi miehiksi on yleensä määrätty ammattitaitoisia oikeus- ja talousoppineita henkilöitä, jotka tuntevat hyvin yritysalamää ja yhtiön osakkeen arvoon ja siten lunastusvastikkeen määrään vaikuttavia seikkoja. Jos välimies ei itse hanki näyttöä osakkeen käyvistä hinnoista, kaikki vähemmistöosakkeenomistajat olisivat passiivisia eikä uskottua miestä määrättäisi, tästä voi seurata, että kaikkia vähemmistöosakkeenomistajien etua puoltavia seikkoja ei esitetäisi lunastusmenettelyssä, minkä seurauksena heille määrättävä lunastushinta saattaa jäädä pienemmäksi verrattuna siihen, että uskottu mies olisi määrätty. Toisaalta välimiehellä on velvollisuus omasta aloitteestaan selvittää kaikki osakkeen arvoon vaikuttavat seikat. Käytännössä välimiehen velvollisuus selvittää käypään hintaan vaikuttavia seikkoja korostuisi tilanteessa, jossa uskottua miestä ei olisi määrätty.

Lisäksi lunastusta koskevaa valitusta käsittelevät yleinen tuomioistuin voisi määrätä yleisten lainkäyttöä koskevien sääntöjen perusteella vähemmistöosakkeenomistajille uskotun miehen, jos käräjäoikeus hyväksyy väitteen siitä, että osakeyhtiölain säännöksiä uskotun miehen hakemisesta on rikottu.

Hallinto-oikeuksissa on vuosina 2005—2009 tullut vireille yli 20 000 asiaa vuosittain. Osakeyhtiölain mukaisen uskotun miehen määräämistä koskevia hakemuksia on tehty 2000-luvulla noin kymmenkunta vuosittain. Hallinto-oikeuksissa vireille tulevien asioiden määrään nähden muutoksenhaussa uskotun miehen hakematta jättämistä koskevasta päätöksestä olisi kysymys määrällisesti

varsin vähämerkityksellisestä asiasta. Lisäksi vähemmistöosakkeiden lunastusriidan pääasiassa on kyse ainoastaan taloudellisesta intressistä, joka ei ole yleensä määrältään merkittävä.

Perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan viranomaisen hallintopäätöksestä, joka koskee yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia, on voitava valittaa vähintäänkin yhteen ylempänä olevaan valvovaan viranomaiseen tai tuomioistuimeen. Tämä edellytys täyttyy sillä, että välitystuomion pääasialaisesta ratkaisusta voi valittaa käräjäoikeuteen. Valituksen yhteydessä vähemmistöosakkeenomistaja voi esittää niin sanotun prosessiväitteen, jonka hyväksyessään käräjäoikeudella on toimivalta määrätä vähemmistöosakkeenomistajille uskottu mies. Käytännössä tätä mahdollisuutta ei ole poissaolevilla tuntemattomilla osakkeenomistajilla. Tuntemattomaksi jääminen johtuu kuitenkin osakkeenomistajan omasta valinnasta, kun osakkeenomistaja ei ole ilmoittanut yhteystietojaan osakeyhtiölain mukaisesti kohdeyhtiölle.

Valituskiellon säätämistä voidaan perustella lisäksi sillä, että asia ei ole oikeudellisesti erityisen monimutkainen. Lisäksi vähemmistöosakkeenomistajalla on oikeus vaatia ja saada lunastusvastikkeena osakkeen käypä arvo. Käytännössä mahdollisesti saamatta jäävän taloudellisen edun määrää yksittäistä vähemmistöosakkeenomistajaa kohden sekä yhteensä on yleensä vähäinen. Hallinto-oikeuteen etenevä hallintolainkäyttömenettely viivyttaisi lunastusmenettelyä ja aiheuttaisi asianosaisille lisäkustannuksia. Lisäksi kyseessä olevia uskotun miehen määräämistä koskevia hakemuksia tehdään vuosittain vähän.

On esitetty, että uskotun miehen hakematta jättäminen ja tätä koskeva hallinto-oikeudellinen muutoksenhakukielto saattavat kannustaa oikeudenkäymiskaaren (4/1734, OK) 31 luvussa tarkoitettuihin ylimääräiseen muutoksenhakuun, eli kanteluun, lainvoiman saaneen tuomion purkamisen hakemiseen ja menetetyt määräajan palauttamisen hakemiseen. Vaikka uskotun miehen hakemista koskeva asia voidaan ratkaista lunastuslautakunnassa vähemmistöosakkeenomistajia kuulematta, ehdotuksen mukaan lunastuslautakun-

nassa olisi sijoittajia ja osakkeenomistajia edustavan tahon nimeämä edustaja ja vähemmistöosakkeenomistajat voisivat nykyiseen tapaan ehdottaa lunastuslautakunnalle henkilöitä, joita lautakunnan tulisi ehdottaa uskotuksi mieheksi. Vähemmistöosakkeenomistajien oikeudet on ehdotuksessa turvattu myös siten, että lunastuslautakunnan päätös olla hakematta uskottua miestä merkitään kaupparekisteriin. Lisäksi vähemmistöosakkeenomistajilla ja uskotulla miehellä on ehdotuksen mukaan oikeus nostaa pääasiaa koskeva kanne kärjäoikeudessa. Näin ehdotuksessa on vähennetty tarvetta turvautua ylimääräisen muutoksenhaun keinoihin.

1.3.4 Väilytuomiota koskeva muutoksenhaku

Oikeudenkäyntimenettelyn kehittämisessä on panostettu erityisesti lainkäytön korkeaan laatuun ensimmäisessä oikeusasteessa, millä pyritään siirtämään ratkaisutoiminnan painopistettä kärjäoikeuksiin.

Osakeyhtiölain 18 luvun 10 §:n mukaan väilytuomioon tyytymätön asianosainen voi hakea muutosta kärjäoikeudelta. Vuosina 2006–2010 oikeusministeriön suunta-antavan kyselyn kohteena olleisiin suurempiin kärjäoikeuksiin on tullut vuosittain yhteensä 0–2 valitusta osakeyhtiölakiin perustuvista väilytuomioista. Valitusten käsittelyaika on ollut 2–10 kuukautta. Yleensä valitusasioiden käsittelyn kesto voidaan pitää kohtuullisena.

Valmistelussa on arvioitu ensisijaisesti kysymystä siitä, vaarantaako nykyinen järjestelmä, jossa kärjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta, asianosaisten oikeusturvaa. Toissijaisesti on arvioitu sitä, onko mahdollista parantaa asianosaisten oikeusturvaa.

Tuomareiden kokemukseen ja siitä syntyvään asiantuntemukseen vaikuttaa muun muassa käsiteltyjen asioiden määrä. Voidaan teoriassa ajatella, että mitä enemmän väilytuomioita koskevia riitoja tuomari on käsitellyt, sitä paremmin hän asian tuntee. Tosiasia kuitenkin on, että tässä tarkoitettuja valituksia sekä muita väilytuomioiden täytäntöönpanoa koskevia asioita on vain vähän. Valitusten vähäisen määrän vuoksi yksittäisen

tuomarin on vaikea kerryttää asiaa koskevaa erityistä asiantuntemusta. Kun yksittäisten tapausten taustat ja yksityiskohdat saattavat poiketa toisistaan merkittävästi, muutoksenhaun keskittäminen hovioikeuteen, jossa kysymyksessä olevia asioita ei nykyisin käsitellä, ei näyttäisi tältä osin tuovan mainittavaa lisäarvoa. Sen sijaan on esitetty, että muutoksenhaun keskittämisellä tiettyyn kärjäoikeuteen saattaisi jossain määrin parantaa tuomarin asiantuntemusta ja siten asianosaisten oikeusturvaa.

Kärjäoikeudessa valitus lakisäätteisestä väilytuomiosta käsitellään käytännössä yleensä kolmen lainoppineen tuomarin kokoonpanossa. Suurimmissa kärjäoikeuksissa kyseiset asiat on myös käytännössä keskitetty tietyille osastolle.

Lunastusriitaa koskevan valituksen käsitelyn kesto on nykyisessä menettelyssä pyritty rajoittamaan ohittamalla yksi muutoksenhakuasteista, koska lunastusmenettely, omistussuhteisiin liittyvä epäselvä oikeudellinen tilanne ja sen mahdollinen pitkittyminen saattavat häiritä yhtiön tavanomaisen liiketoiminnan jatkamista, yhtiön kassavirran muodostamista ja kannattavuutta. Epäselvän oikeudellisen tilan kesto on rajoitettu myös siten, että jos lunastusoikeuden olemassaolo on lainvoimaisesti ratkaistu tai välimiehet pitävät sitä selvänä, osake siirtyy lunastajalle heti, kun tämä asettaa lunastushinnan maksamisesta välimiesten hyväksymän vakuuden (osakeyhtiölain 18 luvun 6 §:n 1 momentti). Tämän jälkeen välimiesmenettelyssä ratkaistavana on käytännössä vain lunastushinnan määrä ja vähemmistöosakkeenomistajilla on oikeus vain lunastushintaan.

Valmistelussa ei ole tullut ilmi, että nykyinen muutoksenhakumenettely olisi aiheuttanut ongelmia (vrt. KKO 2010:30). Toisaalta valmistelun aikana on esitetty, että asianosaisten oikeussuojaa voidaan jossakin määrin parantaa keskittämällä lunastusriitoja koskevat muutoksenhakuasiat yhteen kärjäoikeuteen. Viimeksi mainittua puoltaa muutoksenhakuasioiden vähäinen määrä ja se, että pääosa muutoksenhakuasioista tulee jo nyt vireille Helsingin kärjäoikeudessa.

Väilytuomioon tyytymätön asianosainen voi hakea siihen muutosta valittamalla yhtiön kotipaikan kärjäoikeuteen (osakeyhtiölain

18 luvun 10 §:n 1 momentti). Osakeyhtiölain esitöiden mukaan uskotun miehen tehtävä rajoittuu välimiesmenettelyyn. Hänellä ei ole oikeutta hakea muutosta välitystuomioon eikä muutenkaan erityistä asemaa muutoksenhaussa (HE 109/2005 vp., s. 172). Tämä on käytännössä ongelma erityisesti tilanteessa, jossa kohdeyhtiössä on tuntemattomia osakkeenomistajia. Käytännössä ongelmana on ollut myös, että vähemmistöosakkeenomistajat eivät aina ole olleet tietoisia uskotun miehen tehtävän rajoittumisesta koskemaan vain välimiesmenettelyä. Aiemmin voimassa olleen osakeyhtiölain perusteella uskotulla miehellä oli valitusoikeus, jota ei pidetty ongelmallisena.

2 Esityksen tavoitteet ja pääasialliset ehdotukset

2.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tarkoituksena on osakeyhtiölaissa säännellyn lakisääteisen lunastusmenettelyn kehittäminen siten, että menettelyä tehostetaan, menettelystä aiheutuvia kustannuksia vähennetään ja vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaa parannetaan. Ehdotus perustuu vuoden 2006 osakeyhtiölaista saatuihin käytännön kokemuksiin.

2.2 Pääasialliset muutosehdotukset

Lunastuslautakunnan kokoonpano. Kauppakamarilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Keskuskauppakamarin lunastuslautakuntaan on valittava vähintään yksi sijoittaja ja vähemmistöosakkeenomistajia edustavien tahojen nimeämä jäsen. Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa, että myös lunastusmenettelyn osapuolina olevien vähemmistöosakkeenomistajien näkökohdat otetaan aina riittävästi huomioon, kun lunastuslautakunta määrää välimiehen ja päättää uskotun miehen hakemisesta käräjäoikeudelta. Tarkoituksena on yleisesti lisätä sijoittajien ja vähemmistöosakkaiden luottamusta lunastuslautakunnan toimintaan, kun jäljempänä ehdotettavalla tavalla tietyissä tapauksissa lunastuslautakunta voi päättää olla hakematta vähemmistöosakkeenomistajia edustavaa uskottua miestä.

Lunastuslautakunnan kustannuksien korvaaminen. Kauppakamarilakia ehdotetaan muutettavaksi osakeyhtiölain vähemmistöosakkeiden lunastussääntelyä ja voimassa olevaa käytäntöä vastaavasti siten, että Keskuskauppakamarilla on oikeus periä lunastajalta maksu välimiesten asettamisesta ja uskotun miehen määräyksen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista.

Välimiesten valintaa koskevan päätöksen moittiminen. Osakeyhtiölakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että välimiesten valintaa koskevaa päätöstä ei voi erikseen moittia. Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa välimiesmenettelyn joutuisa ja häiriötön eteneminen. Tarvittaessa lunastuslautakunta voi päättää välimiesten vaihtamisesta kuten tähänkin asti.

Uskotun miehen hakeminen. Osakeyhtiölakia ehdotetaan muutettavaksi uskotun miehen hakemisen osalta siten, että lunastuslautakunta voi päättää olla hakematta uskotun miehen määräämistä, jos vähemmistöosakkeenomistajilla ei ole sellaista merkittävää oikeussuojan tarvetta, jonka vuoksi uskottu mies pitäisi määrätä valvomaan näiden etua lunastusmenettelyssä. Jos lunastusriidan intressi on vähäinen ja oikeussuojan tarve käytännössä puuttuu, uskotun miehen määrääminen on ilmeisen tarpeetonta. Ehdotuksen tarkoitus on nopeuttaa lunastusmenettelyä ja vähentää lunastusmenettelyn kustannuksia siten, että muutos ei vaikuta merkittävästi vähemmistöosakkeenomistajien asemaan. Uskotun miehen määräystä vastaavasti myös päätös uskotun miehen hakematta jättämisestä ehdotetaan merkittäväksi kaupparekisteriin. Uskotun miehen hakematta jättämistä koskevasta päätöksestä ei voi valittaa hallinto-oikeuteen. Uskotun miehen hakemista koskevasta päätöksestä ei edelleenkaan voi valittaa.

Lunastushinnalle maksettava korko ja lunastajan velvollisuus ilmoittaa lunastusmenettelystä. Osakeyhtiölakia ehdotetaan muutettavaksi osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi ja lunastusmenettelyn nopeuttamiseksi siten, että velvollisuus maksaa korkolain mukaista korkoa lunastushinnalle alkaa kolmen viikon kuluttua välimiesten hakemisesta eikä hakemuksen tiedoksi antamisesta. Ehdotuksen seurauksena kaikille lunastettavien osakkeiden omistajille makse-

taan korkoa samalla tavalla ja lunastajan intressissä on ilmoittaa hakemuksesta viipymättä lunastettavien osakkeiden omistajille ja julkistaa hakemuksen tiedot virallisessa lehdessä. Vastaavasti lunastuslautakunnan on ilmoitettava vähemmistöosakkeenomistajan hakemuksesta mahdollisimman pian lunastajalle, jotta tämä voi osaltaan toimia mahdollisimman nopeasti. Lunastusmenettelyn selvittämiseksi ehdotetaan nimenomaisesti säädettäväksi, että lunastajan on ilmoitettava hakemuksestaan ja uskotusta miehestä niille vähemmistöosakkeenomistajille, joiden osakkeet lunastetaan, ja julkaistava asiaa koskeva ilmoitus virallisessa lehdessä. Voimassa olevasta laista ei käy ilmi, kenellä on velvollisuus ilmoittaa ja julkaista tiedot välimiesten hakemisesta ja uskotusta miehestä. Jos yksittäinen vähemmistöosakkeenomistaja vaatii osakkeidensa lunastamista, ei ole taroituksenkäytännön mukaisesti, että hänen vaatimuksensa annetaan kokouskutsua vastaavasti tiedoksi muille vähemmistöosakkeenomistajille ja julkaistaan virallisessa lehdessä. Jos lunastaja luopuu vaatimuksestaan välimiehen hakemisen jälkeen ennen välimiesmenettelyn vireille tuloa, hänen on ehdotuksen mukaan korvattava korkoineen kulut, jotka uskotulle miehelle ja vähemmistöosakkeenomistajalle ovat aiheutuneet välimiehen valitsemisesta.

Muutoksenhaku välitystuomioon. Osakeyhtiölakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös uskottu mies voi hakea muutosta välitystuomioon ja että valitusten käsittely keskittetään Helsingin käräjäoikeuteen. Käräjäoikeuden ratkaisusta voisi voimassa olevaa lakia vastaavasti valittaa korkeimpaan oikeuteen. Uskotun miehen moiteoikeus edistää vähemmistöosakkeenomistajien oikeuksien toteutumista. Valitusten käsittelyn keskittäminen tehostaa tuomioistuinten toimintaa ja lisätä tuomareiden asiantuntemusta näissä valitusasioissa, joista valtaosa nykyisinkin käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa.

3 Muut valmistelussa esillä olleet asiat

Valmistelun yhteydessä on harkittu valitus-tien muuttamista siten, että välitystuomioon haettaisiin muutosta hovioikeudelta käräjäoikeuden sijasta. Ei kuitenkaan ole takeita siitä,

että hovioikeudet käsitelisivät tällaiset valitusasiat merkittävästi paremmin tai edes nopeammin kuin käräjäoikeudet. Keskuskaupakamarin lunastuslautakunnan mukaan käräjäoikeuksissa on tehty päätöksiä, jotka ovat muuttaneet välimiesoikeuden oikeaksi harkitsemaa osakkeen käypää hintaa. Siitä, millä perusteilla välimiesoikeuden päätöksiä on käräjäoikeuksissa muutettu tai siitä, ovatko päätökset lainvoimaisia, ei ole ollut käytettävissä selvitystä.

Valmistelun yhteydessä on harkittu myös Ruotsin lakia vastaavaa menettelyä, jossa uskottu mies valitsee yhden kolmesta välimiehestä. Tämän vaihtoehto on kuitenkin tarpeettoman raskas erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten vähemmistöosakkeiden lunastuksessa.

Valmistelun yhteydessä eräät lausunnonantajat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että useat uskotut miehet ovat käytännössä jättäneet osakeyhtiölain 18 luvun 5 §:n 4 momentissa tarkoitetun selonteon antamatta ja rekisteröimättä. Eräänä syynä tähän on pidetty sitä, että selonteon rekisteröimättä jättämistä ei ole säädetty rangaistavaksi laiminlyönniksi. Tällä perusteella on ehdotettu, että osakeyhtiölakiin tulisi lisätä rangaistussäännös. Osakeyhtiölain esitöissä (HE 109/2005 vp, s. 172) on todettu, että kysymyksessä on holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 50 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rinnastuva selonteko. Osakeyhtiölain 18 luvun 5 §:n 4 momentin viimeisen virkkeen mukaan uskotusta miehestä on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa säädetään edunvalvojasta. Holhoustoimesta annetun lain 57 §:n 1 momentin nojalla holhousviranomaisen, tässä tapauksessa uskotun miehen selonteon rekisteröintiä valvova Patentti- ja rekisterihallitus, voinee määrätä uskotun miehen laatimaan selonteon uhkasakon uhalla. Määräys voidaan antaa esimerkiksi vähemmistöosakkeenomistajan hakemuksesta. Lisäksi on huomattava, että edunvalvojan toimintaan perustuvan vahingonkorvauksen vanhentumisaika lasketaan siitä, kun edunvalvoja on antanut selonteon sille, jolla on ollut oikeus sen vastaanottamiseen (vrt. holhoustoimesta annetun lain 61 §:n 1 momentti). Näistä syistä erityisen uskotun miehen selontekoa koskevan osakeyhtiörikkomuksen

säättämistä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset yhtiöiden ja niiden osakkaiden kannalta. Lunastuslautakunnan kokoonpanoa koskevasta ehdotuksesta ei aiheudu merkittäviä lisäkuluja, mutta ehdotus lisää lunastuslautakunnan riippumattomuutta ja luotettavuutta. Kokoonpanon laajennus on tarpeen myös sen vuoksi, että ehdotuksen mukaan lautakunta voi tietyissä tapauksissa päättää olla hakematta uskotun miehen määräämistä.

Välimiesten valintaa koskevan päätöksen osalta ehdotettavasta valituskiellosta ei aiheudu uusia kuluja eikä säästöjä verrattuna nykykäytäntöön, mutta ehdotus voi jossain määrin rajoittaa välimiesmenettelystä aiheutuvien kustannusten kasvua ja menettelyn hidastumista tulevaisuudessa. Käytännössä välimiesten valinnasta ei ole tähänkään asti erikseen valitettu ja lunastuslautakunta voi edelleen tarvittaessa vaihtaa välimiehen tai välimiehet, joten muutos ei käytännössä vaikuta merkittävästi osakkeenomistajien oikeussuojaan.

Uskotun miehen hakemista koskeva rajoitus vähentää yksittäistapauksissa lunastusmenettelystä lunastajalle aiheutuvia kustannuksia tuhansilla euroilla. Viime kädessä lunastajan vastattavaksi tuleva Keskuskauppakamarin maksu uskotun miehen hakemisesta on vähintään 1000 euroa tapaukselta. Maksulla katetaan Keskuskauppakamarille aiheutuvat kulut asiamiesten ja maallikkoasianosaisten neuvonnasta, lunastuslautakunnan ylimääräisestä kokouksesta (asia yleensä kii-reellinen), yhteydenpidosta uskottuun mieheen, asiakirjojen laatimisesta, hakemuksen tekemisestä sekä kirjelmöinnistä asianosaisille ja uskotulle miehelle. Lunastajan maksettavaksi tulevista asiamieskuluista, jotka liittyvät uskotun miehen määräämiseen, ei ole saatu yksityiskohtaisia tietoja. Keskuskauppakamari arvioi, että lunastajan asiamieskulut voivat olla tuhansia euroa tapaukselta. Uskotun miehen palkkio itse välimiesmenettelyssä edustamisesta vaihtelee. Keskuskauppakamarissa on arvioitu, että pienimmillään

palkkiot voivat olla useita tuhansia euroja ja suurimmillaan useita kymmeniä tuhansia euroja tapaukselta.

Välimiehen määräämistä ja uskotun miehen hakematta jättämistä koskeva valituskielto eivät vaikuta merkittävästi asianosaisten kuluihin eikä valituskielto vaikuta merkittävästi vähemmistöosakkeenomistajien oikeuksiin.

Vaatimus siitä, että lunastajan on viipymättä ilmoitettava ja julkistettava lunastusmenettely, ei käytännössä lisää lunastusmenettelystä lunastajalle aiheutuvia kuluja. Toisaalta tämä ehdotus on omiaan parantamaan osakkeenomistajien yhdenvertaista kohtelua ja nopeuttamaan ilmoitus- ja julkaisemismenettelyä. Ehdotuksen myötä lunastaja ei pysty virallisessa lehdessä ilmoittamista lykkäämällä vähentämään velvollisuuttaan maksaa korkoa lunastushinnalle.

Lunastushinnalle maksettavan koron alkamisajankohdan aikaistamista koskeva ehdotus ei keskimäärin lisää lunastajalle aiheutuvia kustannuksia.

Muutoksenhaun keskittämisenä yhteen käräjäoikeuteen ei ole asianosaisten kannalta merkittäviä taloudellisia vaikutuksia verrattuna siihen, että muutosta haettaisiin hovioikeudessa. Poikkeustapauksessa muutoksenhaun keskittämisenä voi olla vaikutusta asianosaisten oikeudenkäyntikuluihin lähinnä matkakulujen kasvamisen vuoksi. Käytännössä suurin osa harvalukuisista valituksista on tähänkin asti käsitelty Helsingin käräjäoikeudessa.

Uskotun miehen itsenäinen valitusoikeus voi jossain määrin lisätä yleensä lunastajan maksettavaksi tulevia uskotusta miehestä aiheutuvia kuluja. Toisaalta aiempaan lakiin perustuvan, voimassa olevan lain säätämisen jälkeen syntyneen oikeuskäytännön perusteella on vähemmistöosakkeenomistajien oikeusturvan kannalta tarpeen, että myös uskotulla miehellä on valitusoikeus. Jotta valitusoikeutta käytettäisiin vain, kun se on vähemmistöosakkeenomistajien edun mukaista, lakiin ehdotetaan erityissäännöstä uskotun miehen oikeudenkäyntikuluvastuusta aiheutuvien moitekanteiden osalta.

Vaikutukset valtiontalouteen. Ehdotuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia valtiontalouteen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Rajoitetun harkintavallan antaminen Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnalle uskotun miehen hakemisen suhteen lisää jossain määrin lunastuslautakunnan työmäärää uskotun miehen tarpeen arvioinnin osalta. Kokonaisuutena ehdotus vähentää vähäisessä määrin lunastuslautakunnan ja tuomioistuinten työmäärää. Uskotun miehen määräämistä koskevia hakemuksia ja käräjäoikeuden määräyksiä on vuositasolla vähän.

Ehdotus muutoksenhaun keskittämisestä vähentää vähäisessä määrin työmäärää muissa käräjäoikeuksissa ja lisää vähäisessä määrin työmäärää Helsingin käräjäoikeudessa. Myös ehdotus valitusoikeuden antamisesta uskotulle miehelle voi lisätä vähän muutoksenhakutuomioistuimen työmäärää.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotus ei heikennä kokonaisuutena arvioiden vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaa. Ehdotetun uskotun miehen hakematta jättämisen edellytykset vastaisivat niitä perusteita, joilla yleinen tuomioistuin voi hylätä hakemuksen oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä hakemusasian käsittelyä varten. Muutoksenhaun keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen ei kokonaisuutena arvioiden vaaranna asianosaisten oikeussuojaa. Muutoksenhaun keskittämisen tavoitteena on erityisosaamisen kasvattaminen sekä laajemman asiaosaamisen hyödyntäminen, jotka ovat omiaan parantamaan oikeusvarmuutta ja asianosaisten oikeussuojaa. Ehdotettu uskotun miehen itsenäinen muutoksenhakuoikeus on omiaan parantamaan vähemmistöosakkeenomistajien oikeussuojaa.

Esityksen vaikutusta käsittelyaikaisten pituuteen on mahdotonta ennakoida. Valmistelussa on arvioitu, että ehdotettu muutoksenhaun keskittäminen ja uskotun miehen itsenäinen valitusoikeus eivät kuitenkaan viivästytä lunastusmenettelyä.

5 Asian valmistelu

Keskuskauppakamari ja Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta ehdottivat

16.8.2011 oikeusministeriölle välitysräitojen muutoksenhakua koskevan osakeyhtiölain 18 luvun 5 §:n ja 10 §:n muuttamista siten, että Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnalla ei olisi velvollisuutta esittää uskottua miestä, jos vähemmistöosakkeenomistajien oikeusturva ei sitä edellytä, sekä siten, että käräjäoikeuden sijaan muutoksenhaun ratkaisi hovioikeus. Lisäksi Keskuskauppakamari ja Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta ovat 24.11.2011 täydentäneet alkuperäistä aloitettaan siten, että lakiin kirjoitettaisiin muutoksenhakukielto Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan uskotun miehen hakematta jättämistä koskevan päätöksen osalta sekä välimiehen määräämistä koskevan päätöksen osalta.

Oikeusministeriössä laadittiin syksyn ja talvella 2011—2012 virkatyönä arviomuistio lunastusmenettelyä koskevan sääntelyn muutostarpeesta. Arviomuistiossa ehdotettiin kieltoa hakea Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan välimiehen määräämistä ja uskotun miehen hakematta jättämistä koskevista päätöksistä muutosta hallinto-oikeudelta, Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnalle mahdollisuutta olla hakematta uskottua miestä sekä välitystuomion valitus-tuomioistuimen säilyttämistä käräjäoikeuksissa. Oikeusministeriö pyysi 16.3.2012 Keskuskauppakamarin aloitteesta ja arviomuistiossa lausuntoa yhteensä 37 viranomaisia, yhtiöitä, osakkeenomistajia, johtoa, sijoittajia sekä yhtiöiden sidosryhmiä ja yhtiöille ja niiden etutahoille erilaisia palveluita tarjoavilta tahoilta. Lausuntopyyntöasiakirjat ovat olleet 16.3.2012 alkaen saatavilla oikeusministeriön internet-sivuilla

(http://www.om.fi/Etusivu/Valmisteilla/Laki_hankkeet/Yhtiooikeus/1324021974626). Aloite, muistio ja lausuntopyyntö lähetettiin 16.3.2012 kaikkiaan yhteensä 37 toimijalle. Lausunnon antamisen määräaika oli 27.4.2012. Yhteensä saatiin 30 lausuntoa, joista viimeinen on vastaanotettu 1.6.2012.

Lausuntokierroksella yksikään kolmesta keskeisestä muistiossa tehdystä ehdotuksesta ei saanut varauksetonta kannatusta. Määrällinen enemmistö lausunnonantajista kannatti muutoksenhakukieltoa Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan päätöksistä. Kuitenkin ehdotusta vastustanut vähemmistö esitti

painavia vastaperusteluita, miksi valitusoikeus tulisi säilyttää. Keskuskauppakamarin mahdollisuudesta olla hakematta uskotun miehen määräämistä sekä välitystuomion muutoksenhaun säilyttämisestä käräjäoikeudessa esitettiin määrällisesti tasaisesti näkemyksiä sekä puolesta että vastaan. Lisäksi lausuntokierroksella kiinnitettiin huomiota eräisiin muihin vähemmistöosakkeenomistajan suojaa koskeviin menettelyllisiin epäkohtiin, kuten perustuslain omaisuudensuojaan,

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan kokoonpanoon, välimiesten ja uskottujen miesten toimintaan, menettelyn vireilletulotapaan ja lunastushinnalle laskettavaan korsoon sekä muutoksenhakuun yleisemmin. Lausuntokierroksella esitetyt näkemykset ilmenevät tarkemmin lausuntotiivistelmästä.

Hallituksen esitystä valmisteltaessa lunastusmenettelyä on arvioitu kokonaisuutena ja erityisesti on otettu huomioon perustuslain omaisuudensuojaan liittyvät näkökohdat.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Osakeyhtiölaki

18 luku Vähemmistöosakkeiden lunastaminen

4 §. *Menettelyn aloittaminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan välimiesmenettelyn joutuisuudenvarmistamiseksi nimenomaista säännöstä siitä, että Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan päätökseen välimiesten valinnasta ei saa hakea muutosta valittamalla. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta käytännössä välimiehen valintaa koskevaan päätökseen ei ole haettu muutosta hallinto-oikeudelta. Ehdotus liittyy jäljempänä olevaan ehdotukseen kauppakamarilain muuttamiseksi siten, että lunastuslautakunnassa on oltava vähintään yksi sijoittajia edustavien tahojen nimeämä jäsen.

Jos enemmistöosakkeenomistaja luopuu lunastusvaatimuksestaan välimiehen hakemisen jälkeen ennen välimiesmenettelyn vireille tuloa, hänen on uuden 4 momentin mukaan korvattava korkoineen kulut, jotka uskotulle miehelle ja vähemmistöosakkeenomistajalle ovat aiheutuneet välimiehen valitsemisesta. Säännös koskee vain tässä pykälässä säädettyistä välimiehen valitsemiseen liittyvistä toimista aiheutuvia kuluja.

5 §. *Uskottu mies.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta voi jättää hakematta uskotun miehen määräämistä käräjäoikeudelta, jos uskotun miehen hakeminen ei ole tarpeen vähemmistöosakkeenomistajien oikeusturva ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen edellytykset, edun määrä ja muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen. Ehdotuksen mukaan myös uskotun miehen hakematta jättämistä koskeva päätös on ilmoitettava rekisteröitäväksi kaupparekisteriin.

Säännöksessä tarkoitettuja seikkoja ovat erityisesti jäljellä olevien lunastettavien osakkeiden määrä, tuntemattomien ja poissa olevien osakkeenomistajien määrä, lunastusmenettelyn kohteena olevien osakkeenomistajien kyvykyys asianmukaisesti valvoa etuaan ja oikeuttaan asian käsittelyssä

ilman avustajaa siten, että heidän oikeusturvansa ja heidän kannaltaan oikeudenmukainen oikeudenkäynti toteutuvat, sekä taloudellisen edun määrä. Uskotun miehen määräämättä jättämistä voidaan puoltaa, jos lunastettavien osakkeiden osakkeenomistajat tunnetaan ja he ovat tavoitettavissa, poissaolevat osakkeenomistajat pystyvät järjestämään oikeuksiensa valvonnan, lunastettavia osakkeita on hyvin vähäinen määrä, enemmistö lunastettavien osakkeiden omistajista on hyväksynyt lunastushinnan, sekä jäljellä olevien osakkeiden yhteenlaskettu lunastushinta ilmeisesti alittaa uskotusta miehestä aiheutuvat kustannukset.

Ehdotuksella ei puututa lunastuksen kohteena olevan osakkeenomistajan ensisijaiseen oikeuteen osallistua aktiivisesti välimiesmenettelyyn ja mahdolliseen tuomioistuinmenettelyyn.

Lisäksi ehdotetaan, että uskotun miehen hakematta jättämistä koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Kielto koskee sekä päätöstä, jossa uskottu mies on määrätty, että päätöstä jossa uskottu mies on jätetty määräämättä. Muutosta voidaan hakea samalla, kun välitystuomion pääasiasta valitetaan Helsingin käräjäoikeuteen. Tarkoituksenmukaista on, että lunastusriitoja koskevat välitystuomion muutoksenhakuasiat käsitellään kolmen tuomarin kokoonpanossa, vaikka oikeudenkäymiskaassa sinänsä sallitaankin käsittely myös yhden tuomarin kokoonpanossa.

7 §. *Lunastushinnan määrittäminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lunastushinnalle on maksettava korkolain 12 §:n mukaista korkoa kolmen viikon kuluttua siitä, kun välimiesten asettamista on haettu. Voimassa olevan lain mukaan korkoa vasta siitä lähtien, kun välimiesmenettely on tullut vireille joko siten, että sitä koskeva hakemus on annettu tiedoksi toiselle osakkeenomistajalle, tai siten, että hakemus on annettu tiedoksi uskotulle miehelle ja siitä on ilmoitettu lunastuksen kohteena oleville osakkeenomistajille kokouskutsua vastaavasti ja hakemuksen tiedot on julkaistu virallisessa lehdessä. Muutosta ehdotetaan osakkeen-

omistajien yhdenvertaisen kohtelun ja lunastusmenettelyn nopeuttamisen vuoksi. Voimassa olevan lain säännös voi kannustaa lykkäämään välimiesten hakemista koskevien tietojen julkaisemista virallisessa lehdessä koronmaksuvelvollisuuden alkamisen lykkäämiseksi.

10 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös uskotulla miehellä on oikeus hakea muutosta välitystuomioon. Ehdotus vastaa sisällöltään aikaisemmin voimassa olleen osakeyhtiölain 16 luvun 5 §:n 5 momentin tulkintaa. Vastuu välimiehen nimimuutoksenhausta johtuvien kustannusten suorittamisesta määräytyy lähtökohtaisesti samojen sääntöjen perusteella kuin vastuu välimiesmenettelyn kustannuksista. Niiden suorittamisesta vastaa siten lunastaja, jos välimiehet eivät erityisestä syystä katso kohtuulliseksi määrätä toisin.

Lisäksi ehdotetaan välitystuomioiden muutoksenhaun keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen, Muutosta ehdotetaan tällaisten erityistä yhtiöoikeudellista asiantuntemusta edellyttävien valitusasioiden käsittelyn tehostamiseksi, nopeuttamiseksi ja oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Käytännössä suurin osa muutoksenhakuasioista tulee nykyisinkin vireille Helsingin kärjäoikeudessa ja muissa kärjäoikeuksissa tässä tarkoitettujen muutoksenhakuasioiden harvinaisia.

Pykälässä ehdotetaan myös erityissäännöstä uskotun miehen velvollisuudesta korvata oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheutetun muutoksenhakuoikeudenkäynnin kulut. Koska ehdotuksen mukaan uskotulla miehellä on itsenäinen kanneoikeus, ehdotus poikkeaa oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 6 §:stä siten, että uskottu mies vastaa kuluista henkilökohtaisesti eikä yhteisvastuullisesti asianosaisten kanssa.

2 Kauppakamarilaki

5 §. Lunastuslautakunta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan

lunastuslautakuntaan nimitetään yksi jäsen sijoittajia edustavien rekisteröityjen yhdistysten ehdotuksen perusteella. Sijoittajia edustavat ainakin työeläkevakuuttajia, vakuutusyhtiöitä, pääomasijoittajia, sijoituspalveluyrityksiä, sijoitusrahastoja sekä piensijoittajia edustavat järjestöt. Ehdotus parantaa vaikutelmaa lunastuslautakunnan päätöksenteon tasapuolisuudesta.

6 §. Lunastuslautakunnan menettely ja kustannukset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Keskuskauppakamarilla on oikeus periä lunastajalta maksu välimiesten asettamisesta ja uskotun miehen määräämisen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista. Ehdotus vastaa Keskuskauppakamarin käytäntöä ja osakeyhtiölain 18 luvun 8 §:n erityissäännöstä.

3 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Suomen perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Saman pykälän 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Osakeyhtiölain 18 luvun säännöksiä säädetäessä asia ei ollut käsiteltävänä perustuslakivaliokunnassa eikä osakeyhtiölain säännösten näin ollen ollut nähty olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.

Perustuslain omaisuudensuojasäännöksen mukaisesti on katsottu säännökset, joissa pakkolunastuksesta säädetään lailla, yleiseen tarpeeseen ja täyttä korvausta vastaan. Näihin periaatteisiin ei ehdoteta muutosta. Siksi ehdotetut lait voidaan säätää tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**osakeyhtiölain 18 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan osakeyhtiölain (624/2006) 18 luvun 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti laissa 1752/2009, sekä
lisätään 18 luvun 4 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

18 luku

5 §

Vähemmistöosakkeiden lunastaminen*Uskottu mies*

4 §

Menettelyn aloittaminen

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta valitsee asianosaisen hakemuksesta tarpeellisen määrän puolueettomia ja riippumattomia välimiehiä, joilla on tehtävän vaatima asiantuntemus, ja määrää välimiesten puheenjohtajan, jos välimiehiä valitaan useita. Hakemuksessa on yksilöitävä hakijan lunastusta koskeva vaatimus perusteineen. Päätökseen välimiesten valinnasta ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Jos enemmistöosakkeenomistaja luopuu lunastusvaatimuksestaan välimiehen hakemisen jälkeen ennen välimiesmenettelyn vireille tuloa, hänen on korvattava korkoineen kulut, jotka uskottulle miehelle ja vähemmistöosakkeenomistajalle ovat aiheutuneet välimiehen valitsemisesta.

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan on 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen saavuttua haettava tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä valvomaan välimiesmenettelyssä vähemmistöosakkeenomistajien etua, jolleivät kaikki asianosaiset ole ilmoittaneet pitävänsä uskotun miehen määräämistä tarpeettomana tai jollei uskotun miehen määräämistä ole pidettävä perusteettomana ottaen huomioon vähemmistöosakkeenomistajien oikeusturva ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen, edun määrä ja muut seikat. Asiassa toimivaltainen on yhtiön kotipaikan käräjäoikeus. Asia voidaan ratkaista vähemmistöosakkeenomistajia kuulematta. Uskotun miehen määräys ja päätös uskotun miehen hakematta jättämisestä merkitään kaupparekisteriin. Lunastuslautakunnan päätökseen uskotun miehen hakematta jättämisestä ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Uskottu mies voi vastaanottaa 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedoksiannon vähemmistöosakkeenomistajien puolesta. Tällöin lunastajan on viipymättä ilmoitettava hakemuksensa pääasiallinen sisältö ja uskotun miehen yhteystiedot vähemmistöosakkeenomistajille siten kuin yhtiöjärjestyksessä yhtiökokouskutsusta määrätään ja lisäksi lähetettävä kirjallisena niille vähemmistöosakkeenomistajille, joiden nimi ja osoite ovat yhtiön tiedossa. Lunastajan on myös viipymättä julkaistava ilmoitus virallisessa lehdes-

7 §

Lunastushinnan määrittäminen

Osakkeen lunastushinta on määritettävä välimiesmenettelyn vireilletuloa edeltävän ajankohdan käyvän hinnan mukaan. Lunastushinnalle on maksettava vuotuista korkoa siitä lähtien, kun kolme viikkoa on kulunut välimiesten hakemisesta, korkolain 12 §:ssä tarkoitetun kulloinkin voimassa olevan viitekoron mukaisesti.

10 §

Muutoksenhaku

Välitystuomioon tyytymätön asianosainen ja uskottu mies voi hakea siihen muutosta valittamalla Helsingin käräjäoikeuteen. Valituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudetaan oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä. Valituskirjelmä, johon on liitettävä jäljennös välitystuomiosta, on toimitettava käräjäoikeuteen viimeistään 60 päivän kuluttua välitystuomion rekisteröimisestä. Jos uskottu mies oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 tai 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttaa lunastajalle mainitussa luvussa tarkoitettuja oikeudenkäyntikuluja, hänet voidaan velvoittaa korvaamaan kyseiset kulut. Uskotulle miehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin hänet voidaan velvoittaa korvaamaan lunastajan oikeudenkäyntikuluja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

2.

Laki**kauppakamarilain 5 ja 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kauppakamarilain (878/2002) 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisina
 kuin ne ovat laissa 638/2006, seuraavasti:

5 §

Lunastuslautakunta

 Lunastuslautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään viisi ja enintään seitsemän muuta jäsentä, joiden tulee olla yleistä luottamusta nauttivia ja elinkeinoelämää tuntevia henkilöitä. Puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä kahden jäsenen on oltava oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita, joista kahdella tulee olla kelpoisuus tuomarin virkaan. Vähintään yksi jäsen nimetään sijoittajia edustavien rekisteröityjen yhdistysten ehdotuksesta.

6 §

Lunastuslautakunnan menettely ja kustannukset

 Keskuskauppakamari vastaa lunastuslautakunnan kustannuksista ja vahvistaa lautakunnan puheenjohtajan ja muiden jäsenten palkkioiden perusteet. Keskuskauppakamarilla on oikeus periä lunastajalta maksu välimpien asettamisesta ja uskotun miehen määräämisen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____ .

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

osakeyhtiölain 18 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan osakeyhtiölain (624/2006) 18 luvun 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti laissa 1752/2009, sekä
lisätään 18 luvun 4 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 luku

18 luku

Vähemmistöosakkeiden lunastaminen

Vähemmistöosakkeiden lunastaminen

4 §

4 §

Menettelyn aloittaminen

Menettelyn aloittaminen

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta valitsee asianosaisen hakemuksesta tarpeellisen määrän puolueettomia ja riippumattomia välimiehiä, joilla on tehtävän vaatima asian-tuntemus, ja määrää välimiesten puheenjohtajan, jos välimiehiä valitaan useita. Hakemuksessa on yksilöitävä hakijan lunastusta koskeva vaatimus perusteineen.

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunta valitsee asianosaisen hakemuksesta tarpeellisen määrän puolueettomia ja riippumattomia välimiehiä, joilla on tehtävän vaatima asian-tuntemus, ja määrää välimiesten puheenjohtajan, jos välimiehiä valitaan useita. Hakemuksessa on yksilöitävä hakijan lunastusta koskeva vaatimus perusteineen. *Päätökseen välimiesten valinnasta ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.*

Jos enemmistöosakkeenomistaja luopuu lunastusvaatimuksestaan välimiehen hakemisen jälkeen ennen välimiesmenettelyn vireille tuloa, hänen on korvattava korkoineen kulut, jotka uskotulle miehelle ja vähemmistöosakkeenomistajalle ovat aiheutuneet välimiehen valitsemisesta.

5 §

Uskottu mies

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan on 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hakemusten saavuttua haettava tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä valvomaan välimiesmenettelyssä vähemmistöosakkeenomistajien etua, jolleivät kaikki asianosaiset ole ilmoittaneet pitävänsä uskotun miehen määräämistä tarpeettomana. Asiassa toimivaltainen on yhtiön kotipaikan käräjäoikeus. Asia voidaan ratkaista vähemmistöosakkeenomistajia kuulematta. Uskotun miehen määräys merkitään kaupparekisteriin.

Uskottu mies voi vastaanottaa 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedoksiannon vähemmistöosakkeenomistajien puolesta. Tällöin ilmoitus, jossa on hakemuksen pääasiallinen sisältö ja uskotun miehen yhteystiedot, on toimitettava vähemmistöosakkeenomistajille siten kuin yhtiöjärjestyksessä yhtiökokouskutsusta määrätään ja lisäksi lähetettävä kirjallisena niille vähemmistöosakkeenomistajille, joiden nimi ja osoite on yhtiön tiedossa. Ilmoitus on myös julkaistava virallisessa lehdessä.

7 §

Lunastushinnan määrittäminen

Osakkeen lunastushinta on määritettävä välimiesmenettelyn vireilletuloa edeltävän ajankohdan käyvän hinnan mukaan. Lunastushinnalle on maksettava vuotuista korkoa välimiesmenettelyn vireilletulon jälkeiseltä ajalta korkolain 12 §:ssä tarkoitettua kulloinkin

5 §

Uskottu mies

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan on 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hakemusten saavuttua haettava tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä valvomaan välimiesmenettelyssä vähemmistöosakkeenomistajien etua, jolleivät kaikki asianosaiset ole ilmoittaneet pitävänsä uskotun miehen määräämistä tarpeettomana tai jollei uskotun miehen määräämistä ole pidettävä perusteettomana ottaen huomioon vähemmistöosakkeenomistajien oikeusturva ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen, edun määrä ja muut seikat. Asiassa toimivaltainen on yhtiön kotipaikan käräjäoikeus. Asia voidaan ratkaista vähemmistöosakkeenomistajia kuulematta. Uskotun miehen määräys ja päätös uskotun miehen hakematta jättämisestä merkitään kaupparekisteriin. Lunastuslautakunnan päätökseen uskotun miehen hakematta jättämisestä ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Uskottu mies voi vastaanottaa 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedoksiannon vähemmistöosakkeenomistajien puolesta. Tällöin lunastajan on viipymättä ilmoitettava hakemuksensa pääasiallinen sisältö ja uskotun miehen yhteystiedot vähemmistöosakkeenomistajille siten kuin yhtiöjärjestyksessä yhtiökokouskutsusta määrätään ja lisäksi lähetettävä kirjallisena niille vähemmistöosakkeenomistajille, joiden nimi ja osoite ovat yhtiön tiedossa. Lunastajan on myös viipymättä julkaistava ilmoitus virallisessa lehdessä.

7 §

Lunastushinnan määrittäminen

Osakkeen lunastushinta on määritettävä välimiesmenettelyn vireilletuloa edeltävän ajankohdan käyvän hinnan mukaan. Lunastushinnalle on maksettava vuotuista korkoa siitä lähtien, kun kolme viikkoa on kulunut välimiesten hakemisesta, korkolain 12 §:ssä

voimassa olevan viitekoron mukaisesti.

tarkoitettun kulloinkin voimassa olevan viitekoron mukaisesti.

10 §

Muutoksenhaku

Välitystuomioon tyytymätön asianosainen voi hakea siihen muutosta valittamalla yhtiön kotipaikan käräjäoikeuteen. Valituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan *soveltuvin osin* oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä. Valituskirjelmä, johon on liitettävä jäljennös välitystuomiosta, on toimitettava käräjäoikeuteen viimeistään 60 päivän kuluttua välitystuomion rekisteröimisestä.

10 §

Muutoksenhaku

Välitystuomioon tyytymätön asianosainen ja uskottu mies voi hakea siihen muutosta valittamalla *Helsingin* käräjäoikeuteen. Valituksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä. Valituskirjelmä, johon on liitettävä jäljennös välitystuomiosta, on toimitettava käräjäoikeuteen viimeistään 60 päivän kuluttua välitystuomion rekisteröimisestä. *Jos uskottu mies oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 tai 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttaa lunastajalle mainitussa luvussa tarkoitettuja oikeudenkäyntikuluja, hänet voidaan velvoittaa korvaamaan kyseiset kulut. Uskotulle miehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin hänet voidaan velvoittaa korvaamaan lunastajan oikeudenkäyntikuluja.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

2.

Laki**kauppakamarilain 5 ja 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kauppakamarilain (878/2002) 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti, sellaisina
 kuin ne ovat laissa 638/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Lunastuslautakunta

Lunastuslautakunta

 Lunastuslautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään viisi ja enintään seitsemän muuta jäsentä, joiden tulee olla yleistä luottamusta nauttivia ja elinkeinoelämää tuntevia henkilöitä. Puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä kahden jäsenen on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita *henkilöitä*, joista kahdella tulee olla kelpoisuus tuomarin virkaan.

 Lunastuslautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään viisi ja enintään seitsemän muuta jäsentä, joiden tulee olla yleistä luottamusta nauttivia ja elinkeinoelämää tuntevia henkilöitä. Puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä kahden jäsenen on oltava oikeustieteen *ylemmän korkeakoulututkinnon* suorittaneita, joista kahdella tulee olla kelpoisuus tuomarin virkaan. *Vähintään yksi jäsen nimetään sijoittajia edustavien rekisteröityjen yhdistysten ehdotuksesta.*

6 §

6 §

Lunastuslautakunnan menettely ja kustannukset

Lunastuslautakunnan menettely ja kustannukset

 Keskuskauppakamari vastaa lunastuslautakunnan kustannuksista ja vahvistaa lautakunnan puheenjohtajan ja muiden jäsenten palkkioiden perusteet. Keskuskauppakamarilla on oikeus periä hakijalta maksu välimiesten asettamisesta ja uskotun miehen määräämisen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista.

 Keskuskauppakamari vastaa lunastuslautakunnan kustannuksista ja vahvistaa lautakunnan puheenjohtajan ja muiden jäsenten palkkioiden perusteet. Keskuskauppakamarilla on oikeus periä *lunastajalta* maksu välimiesten asettamisesta ja uskotun miehen määräämisen hakemisesta aiheutuneista kustannuksista.

28
Voimassa oleva laki

HE 71/2013 vp
Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

Liitteet

Liite 1. *Uskotun miehen määräämistä koskevat hakemukset vuosittain uuden osakeyhtiölain aikana.*

Vuosi	Määräysten lukumäärä
2006	2
2007	15
2008	7
2009	11
2010	9
2011 (17.10.2011 mennessä):	9

Liite 2. *Tapauskohtainen hakemusmenettelyn kesto (lunastuslautakunnan hakemuksesta käräjäoikeuden määräykseen).*

Menettelyn kesto	Määräysten lukumäärä
1—10 päivää	31
11—20 päivää	10
21—30 päivää	5
31—40 päivää	0
41—50 päivää	3
yli 50 päivää	1